2025-05-27

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Joakim Lindström
072-601 16 15
Joakim.Lindstrom@tco.se

TCO:s yttrande över AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12)

Fi 2025/00457

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har fått tillfälle att yttra sig över AI-kommissionens betänkande *Färdplan för Sverige*, SOU 2025:12, och lämnar härmed vårt yttrande.

Sammanfattning av TCO:s synpunkter

TCO har en positiv grundsyn på ny teknik och de möjligheter som ny teknik innebär. För att klara även den utmaning som följer av ny teknik behöver tjänstemännen bra förutsättningar för att kunna ställa om när gamla jobb försvinner och nya skapas. Den svenska arbetsmarknadsmodellen har historiskt tjänat både arbetstagare och arbetsgivare väl och båda parter har viktiga roller att fylla vid implementeringen av AI-teknik. TCO:s synpunkter innebär i huvudsak följande:

- Tjänstemännen behöver bättre tillgång till utbildning och kompetensutveckling under hela arbetslivet.
- Omställningssystemen behöver vara tillgängliga och vara tillräckligt generösa.
- Den svenska arbetsmarknadsmodellen med kollektiva förhandlingar och medarbetarinflytande är viktiga tillgångar på arbetsmarknaden och inga hinder som behöver röjas undan för en stärkt konkurrenskraft.
- Förändringar som får konsekvenser för enskildas integritet måste noga övervägas och genomföras med yttersta varsamhet.

TCO:s övergripande synpunkter

TCO är positivt till ny teknik och andra innovationer och anser att de skapar nya och bättre jobb – precis som de gjort historiskt. Att ny teknik, som AI, utvecklas och används – även i arbetslivet – är således något TCO välkomnar. Samtidigt är tjänstemän en kategori på ar-

betsmarknaden som av flera bedöms påverkas mer än andra grupper av införandet av AI i arbetslivet.[1]

Även om strukturomvandling hittills har lett till jobbskapande på lång sikt så kommer en del av dagens arbetskraft att drabbas i det korta perspektivet om de inte får rätt vidareutbildning som gör det möjligt för dem att möta behoven på arbetsmarknaden. Det innebär att det behövs en politik som ger möjligheter till omställning till nya arbetsuppgifter i såväl nya arbeten som i gamla.

Utbildning och kompetensutveckling är centralt för arbetstagarnas möjligheter att klara omställning på arbetsmarknaden

God tillgång till återkommande utbildning och kompetensutveckling kommer även att vara av stor betydelse för möjligheterna för fler att arbeta längre. Den som har fyllt på med kunskap, eller haft möjlighet att byta yrkesbana, är kvar fler år i arbetslivet.

Omställningsstudiestödet och ett bättre utbildningsutbud är nycklar till bättre möjligheter för yrkesverksamma att ställa om. Främst inom högre utbildning. För detta krävs:

- Fler korta och arbetsmarknadsnära kurser.
- Incitament för lärosäten att utveckla och ge gemensamma utbildningar och premiera åtgärder som öppnar upp och synliggör kurser och utbildningsmoment som idag finns inlåsta i program.

Arbetslöshetsförsäkringen har en viktig funktion i omställningen mellan jobb för att ge inkomstutfyllnad vid arbetslöshet och är en viktig byggsten i parternas omställningsavtal och för fackförbundens inkomstförsäkringar. Arbetslöshetsförsäkringen är också en flexibel möjliggörare som underlättar övergången mellan olika livssituationer som sjukskrivning, föräldraledighet och studier till arbete.

Den demografiska utvecklingen under kommande år, med en tydlig ökning av antalet äldre i befolkningen och med mindre tillskott till befolkningen i arbetsför ålder än tidigare, gör att den brist på arbetskraft vi ser idag mycket sannolikt blir ännu större under nästa högkonjunktur. Ny teknik kan vara ett sätt att möta de utmaningar som den demografiska utvecklingen för med sig. Ny teknik – i kombination med goda möjligheter till omställning – är alltså verktyg för att möta flera av både vår tids och framtidens utmaningar.

---

[1] Resonemang om tjänstemän och AI förs bland annat av SNS Konjunkturråd 2023, *Strukturomvandling på svensk arbetsmarknad: konsekvenser och policyåtgärder*.

TCO vill även föra fram att också de internationella organisationerna IMF och OECD betonar vikten av bland annat:

- Välfungerande offentliga trygghetssystem och utbildning för de som behöver ställa om.
- Arbetsgivarnas ansvar att behålla och utbilda medarbetare.
- Dialog mellan arbetsgivare och arbetstagarnas organisationer.

Detta för att på bästa sätt hantera såväl AI:s konsekvenser för jobben som hur AI kan påverka inkomster och jämlikheten i samhället.

Stärkt konkurrenskraft får inte ske på bekostnad av sociala eller demokratiska värden

TCO delar AI-kommissionens uppfattning om vikten av att snabbt fatta offensiva politiska beslut som säkerställer att Sverige stärker sin konkurrenskraft på AI-området.

TCO är övertygat om att den bästa funktionaliteten och produktiviteten i en verksamhet uppnås när nya sätt att arbeta och ny teknik tas fram i samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare och att medarbetarna på arbetsplatsen är involverade från start.

På samma sätt som vi anser att en arbetsgivare inte ska kunna skaffa sig konkurrensfördelar genom försämrade arbets- eller anställningsvillkor, anser vi att ett större fokus på att främja Sveriges AI-utveckling inte får ske på bekostnad av fundamentala fri- och rättigheter, inklusive fackliga rättigheter.

Som exempel kan nämnas att automatisering av arbetsuppgifter på en arbetsplats torde innebära en organisationsförändring, och facken har därmed rätt till inflytande enligt medbestämmandelagen (MBL). Arbetsgivaren har en skyldighet att påkalla förhandling kring beslut om viktigare förändringar av verksamheten. Förhandlingsskyldigheten innebär att förhandling måste ske innan beslut om förändringen fattas, och arbetsgivaren är även skyldig att hålla fackliga parter informerade. Den stora utmaningen är således inte att införande av AI på arbetsplatsen inte omfattas av lagstiftningen, för det gör den. Det stora problemet torde snarare vara att den inte alltid tillämpas, eventuellt på grund av kunskapsbrist kring vad införande av AI på arbetsplatsen faktiskt innebär.

När ny teknik införs på en arbetsplats finns en risk att arbetsgivaren inte tänker på att det kan förändra arbetsmiljön för medarbetare som arbetar direkt med tekniken eller på de som påverkas indirekt av den nya tekniken.

Arbetsmiljön är en viktig aspekt som noggrant ska tänkas igenom vid införandet av ny teknik. Risk- och konsekvensanalyser ska genomfö-

ras och de som genomför förändringarna inom en verksamhet ska ha god kunskap om arbetsmiljö. Syftet är att synliggöra hur arbetsmiljön påverkas och hur förändringarna ska hanteras inom organisationen. Det är bland annat viktigt att belysa hur AI-baserade och algoritmiska system för arbetsledning riskerar medföra organisatoriska och sociala arbetsmiljörisker som stress och utmattning.

Kompetensutveckling är också en självklar del i att uppnå en god digital arbetsmiljö. Till exempel visar TCO:s medlemsförbund Visions undersökningar att det är bristen på kompetensutveckling som är det största hindret för många att använda AI i större utsträckning. Kompetensutveckling har även stor betydelse för inställningen till AI och de som har fått ta del av sådan kompetensutveckling upplever i högre grad att AI kommer att ha positiva effekter på verksamheten.

Robotisering, automatisering och införande av algoritmer är en viktigare förändring av verksamheten som ska förhandlas eller samverkas med berörda fackliga parter. Aspekter av *särskild vikt* att bevaka är att:

- det fortsatta arbetet med att utveckla Sveriges AI-strategi och -politik inte får negativ inverkan på den svenska kollektiva arbetsrätten och arbetsmarknadsmodellen såväl i fråga om regelverket i MBL och arbetsmiljölagen som avtalsregleringar på området,
- utrymmet för parterna att träffa överenskommelser i kollektivavtal om reglering av AI-system i arbetslivet inte begränsas, och
- att enskildas och fackföreningars möjligheter att hävda arbetstagares integritetsskydd och rättigheter för arbetstagare, arbetsmiljö och arbetsvillkor inte begränsas eller försämras.

Beslut ska fattas av människor – inte maskiner

Det är vidare av yttersta vikt att det aldrig uppstår några otydligheter kring vem som är ansvarig när en AI-algoritm eller ett system orsakar skada eller fattar felaktiga beslut. AI-system som på något sätt berör arbetstagare måste designas och implementeras med utgångspunkt i en människa-i-kontroll-princip. Ansvar för rekommendationer och/eller beslut som produceras av ett AI-system ska alltid bäras av en fysisk person. Samma fysiska person ska även vara bemyndigad att ändra eller överpröva rekommendationer och/eller beslut som fattas av ett AI-system.

Även AI-system för myndighetsutövning och offentligt beslutsfattande måste designas med utgångspunkt från en människa-i-kontroll-princip. Ur ett demokratiskt perspektiv är det avgörande

att medborgare kan följa och förstå myndighetsbeslut och ytterst kunna få sin sak prövad av en mänsklig handläggare.

Ur ett demokratiskt perspektiv är det vidare viktigt att erkänna att det finns utmaningar kopplade till partiskhet och diskriminering. AI-system kan vara känsliga för inbyggda fördomar och diskriminering om de tränas på data som kan vara partisk eller reflektera redan existerande ojämlikheter. Det kan leda till att AI-system tar beslut som förstärker orättvisa behandlingar baserat på t.ex. kön, etnicitet eller ålder. Transparens kring hur systemen har programmerats är viktigt för att identifiera eventuella partiska eller diskriminerande effekter av AI-system. En utvecklare måste kunna beskriva hur man arbetat för att undvika detta. Det är därför viktigt att intressenter blir konsulterade under AI-systemets hela livstid.

Demokratiska fri- och rättigheter har företräde framför skyddet för företagshemligheter

TCO anser att det är viktigt att påpeka att demokratiska fri- och rättigheter aldrig får underställas företagshemligheter, i enlighet med problembeskrivningen ovan. De företag som utvecklar tekniken kan inte med hänvisning till företagshemligheter tillåtas undvika att ge t.ex. arbetstagare och deras organisationer insyn i hur algoritmerna fungerar i ett AI-system, i syfte att säkerställa en rättvis och rättssäker behandling vid systemets användande.

TCO saknar en analys av effekterna på jämställdheten

TCO saknar en analys av effekterna på jämställdheten mellan kvinnor och män av de förslag som lämnas i betänkandet. Flera av förslagen innebär stora satsningar inom många områden och kan – om de genomförs – få en stor påverkan på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden ser precis som stora delar av samhället i övrigt olika ut för kvinnor och män. Inom en del yrken kan möjligheterna till utbildning och kompetensutveckling vara sämre än inom andra yrken medan andra yrken präglas av särskilda förutsättningar för arbetsmiljön. Här finns ofta en koppling till kvinnodominerade yrken. TCO anser därför att effekter på jämställdheten mellan – och förutsättningarna för – kvinnor och män ska beaktas när en utredning lämnar förslag till stora satsningar för att möta förändringar som införandet av ny teknik som kan få stora konsekvenser på hela arbetsmarknaden.

AI och klimatet

Utveckling och användande av AI-modeller kan innebära en stor energiåtgång vilket kan ha en negativ påverkan på klimatet. TCO menar därför att offentliga organisationer och myndigheter bör ställa klimatkrav vid offentliga upphandlingar av AI-verktyg. De som arbetar med offentliga upphandlingar av AI-system bör ha kunskaper om hur användande av sådana system påverkar klimatet och vilka krav som kan ställas i en upphandling för att begränsa denna påverkan.

TCO:s synpunkter på enskilda förslag

I följande avsnitt lämnar TCO synpunkter på enskilda förslag i betänkandet. Vi lämnar inte synpunkter på samtliga förslag. I några fall har vi fogat in förslagen som de uttrycks i betänkandet, i andra har vi refererat till förslagen eller lämnat generella synpunkter.

Kapitel 2 En stabil grund att bygga på

Data som en förutsättning för AI-utvecklingen

TCO anser att det finns risker med att utan stöd i vare sig forskning eller systematiska utvärderingar reformera sekretesslagstiftningen.

Ju fler personuppgifter som är i omlopp, desto större är risken för att dessa personuppgifter kan komma på avvägar. Stora samlingar av personuppgifter är förenat med särskilda integritetsrisker kopplat till informationssäkerhet. Mot bakgrund av den stora mängden uppgifter som behandlas kan skadan för enskilda bli mycket allvarlig om uppgifterna sprids efter ett obehörigt intrång. Till detta ska också anföras att de uppgifter som enligt utredningens förslag kan komma att delas aldrig samlats in för syftet att utveckla och använda olika analysverktyg, vilket kan komma i konflikt med ändamålsbestämmelserna i artikel 5.1 b i dataskyddsförordningen (GDPR).

AI-kommissionens förslag innebär vidare en betydande risk för personuppgiftsbehandling som är mer omfattande än vad som är nödvändigt för ändamålen, vilket skulle strida mot GDPR:s krav på nödvändighet (artikel 6.1 c och e) och principen om uppgiftsminimering (artikel 5.1 c).

TCO anser vidare att det är av stor betydelse att sekretessen inom hälso- och sjukvården värnas. Den som behöver vård ska känna ett sådant förtroende för hälso- och sjukvården att denne inte tvekar att uppsöka vårdgivare. Om känslig information som omfattas av sekretess kan komma att lämnas vidare till andra myndigheter riskerar det att bidra till en minskad tillit till dessa verksamheter. Utredningens förslag i denna del riskerar därmed att leda till att förtroendet för det

offentliga urholkas och att enskilda riskerar att gå miste om det stöd de är i behov av.

TCO anser visserligen att det kan finnas behov för myndigheter att utbyta information vid samverkan med andra myndigheter. Men lösningen kan inte vara att öppna upp för ett okontrollerat informationsutbyte där konsekvenserna av förslaget inte går att överblicka. Om myndigheter ges näst intill obegränsade möjligheter att dela information med varandra ökar riskerna för infiltratörer och informationsläckage långt utanför myndigheternas gränser. Detta är inte konsekvenser som utredningen har analyserat och beaktat.

Mot den bakgrunden avstyrker TCO avsnittets båda inledande förslag i sin nuvarande form om att ändra logiken för bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL), samt förslaget att utsträcka de generella sekretessbrytande bestämmelser som föreslås i SOU 2024:63.

- AI-kommissionen föreslår att arbetet med att modernisera befintliga registerförfattningar ska fortsätta. Samtidigt anser kommissionen att regeringen bör utreda hur en ramlag för personuppgiftsbehandling skulle kunna utformas i syfte att ersätta de separata registerförfattningarna.

TCO instämmer visserligen i att separata registerförfattningar skulle kunna leda till fragmentiserad lagstiftning och icke enhetlig tillämpning, men TCO kan inte avgöra om så faktiskt skulle vara fallet. Det kan alltså vara ändamålsenligt med en samlad reglering, vilket skulle kunna medföra en mer enhetlig tillämpning, men TCO kan inte värdera behovet av förslaget. TCO ställer sig samtidigt frågande till utredningens påstående att det i ett längre perspektiv är motiverat att förändra den svenska dataskyddsregleringen i grunden. Det är tveksamt om syftet (att underlätta användningen av AI i den offentliga verksamheten) i sig är ett bärande skäl för att dra så långtgående slutsatser som att den svenska dataskyddsregleringen behöver förändras i grunden, särskilt som utredningen på andra ställen i betänkandet påpekar att användningen av AI inte är ett mål i sig. Det är av yttersta vikt att eventuella förändringar av dataskyddsregleringar görs med beaktande av olika perspektiv, inklusive skydd för mänskliga fri- och rättigheter, och i detta sammanhang är det värt att påminna om att skyddet för den personliga integriteten är grundläggande och framgår av såväl Europakonventionen, EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna, som av regeringsformen, precis som utredningen själv påpekar.

- AI-kommissionen anser att regeringen ska tillsätta en utredning med uppdrag att genomföra en översyn av implementeringen och tillämpningen av GDPR i Sverige.

När det gäller lagstiftning om så grundläggande rättigheter som skyddet för den personliga integriteten ställer sig TCO tveksamt till att utredningen lägger förslag som delvis tycks vara baserade på hörsägen; ”ett budskap som nått AI-kommissionen vid ett stort antal möten med olika aktörer är att den svenska tolkningen av GDPR skulle vara mer restriktiv än andra EU-länders”. TCO vill här påpeka att också motsatta uppfattningar finns.

Vidare ifrågasätter TCO syftet med det förslag som utredningen lämnar om att en översyn bör innefatta en analys av praxis från svenska domstolar och förvaltningsmyndigheter i syfte att se om, och i så fall hur, svenska domstolar och myndigheter tolkar förordningen på ett mer restriktivt sätt än vad andra medlemsstater gör. Det är av yttersta vikt att en sådan översyn inte får tolkas som ett försök att styra rättsvårdande myndigheter i sin tillämpning av regelverket, och i synnerhet inte hur domstolar tolkar lagen.

- AI-kommissionen föreslår att en myndighet, kommitté eller särskild utredare som föreslår ny reglering ska göra en bedömning av om förslaget är utformat på ett digitaliseringsvänligt sätt. Kravet ska framgå av förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.
- AI-kommissionen föreslår att förordningen om konsekvensutredningar ska ändras så att datakonsekvensutredning ska vara obligatorisk när en statlig utredning tar fram lagändring eller när en förvaltningsmyndighet beslutar om föreskrifter eller allmänna råd.

TCO tillstyrker förslagen.

- Utredningen föreslår att tillämpningen av bestämmelsen i 10 kap. 2 a § OSL bör breddas samt att det bör förtydligas under vilka omständigheter offentliga aktörer kan och bör använda sig av molntjänster i sin verksamhet.
- AI-kommissionen anser att den som ansvarar för en samhällsviktig verksamhet måste ta hänsyn till påverkan på Sveriges digitala suveränitet när beslut fattas om AI-användning i verksamheten.

TCO vill anföra att en statlig utredning inte bör lägga förslag på hur en bestämmelse bör tillämpas. Med det sagt vill TCO också påpeka att det är viktigt att eventuella förändringar av regelverket görs med yttersta försiktighet. Enbart den fråga som utredningen själv ställer torde indikera att detta är ett område som inte lämpar sig för hastiga förändringar; ”*Bör svenska myndigheter lämna kontrollen över uppgifter i den verksamhet som vi benämner som samhällsbärande till privata företag eller andra länder?*” Som utredningen vidare konstaterar tillkommer också andra säkerhetsrelaterade aspekter, som t.ex. en ökad allmän sårbarhet, ökade risker för att obehöriga får tillgång till data samt svårigheter att säkerhetspröva personal och upprätta rättvisande risk- och sårbarhetsanalyser.

Med ovanstående frågor och problemställningar som bakgrund tillstyrker TCO förslaget om att den som ansvarar för en samhällsviktig verksamhet måste ta hänsyn till påverkan på Sveriges digitala suveränitet när beslut fattas om AI-användning i verksamheten.

Spetsforskning i samverkan

TCO delar i princip flera av AI-kommissionens bedömningar och tillstyrker flera av förslagen i avsnittet. TCO anser precis som kommissionen att det är mycket viktigt att lärosäten samverkar med varandra och med det omgivande samhället. TCO avstyrker däremot de förslag som innebär att medel avsätts för ett visst antal tjänster med AI-inriktning, till exempel förslaget att inrätta 200 AI-post doc-tjänster, som vi menar innebär alltför stor detaljstyrning av lärosätena vilket kan ha negativa effekter för den akademiska friheten.

Kapitel 3 AI för alla

Kompetenslyft för alla

TCO tillstyrker AI-kommissionens förslag till folkbildningsinsatser och satsningar för att lärares kompetensutveckling. TCO bedömer dock att den föreslagna summan 250 miljoner kronor kan vara i underkant för att räcka till både lärares kompetensutveckling i hela utbildningsväsendet och ett kompletterat utbildningsutbud för yrkesverksamma.

TCO tillstyrker AI-kommissionens förslag om en satsning på folkbiblioteken om 100 miljoner kronor per år under åren 2025–2029 i syfte att stärka deras uppdrag att främja allmänhetens användning av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande.

TCO anser att kommissionens förslag att staten ska erbjuda alla medborgare kostnadsfri tillgång till ett urval av kvalitetssäkrade AI-tjänster är intressant. En sådan satsning kan dock tänkas i första hand nå

personer som redan är användare av dessa tjänster medan de som inte är användare är svårare att nå. TCO välkomnar därför kommissionens förslag att utreda en kostnadsfri tillgång till ett urval AI-tjänster men anser samtidigt att en sådan utredning även måste få i uppdrag att bedöma om nyttan med en sådan tjänst står i proportion till kostnaderna.

TCO anser att även förslaget om att ge elever, studenter och lärare kostnadsfri tillgång till AI-tjänster under en längre period är intressant. Vi välkomnar därför förslaget att utreda formen för en sådan funktion. TCO anser dock att även en sådan utredning också måste få i uppdrag att bedöma om nyttan med en sådan tjänst står i proportion till kostnaderna.

TCO tillstyrker AI-kommissionens uppmuntran till regeringen att bjuda in arbetsmarknadens parter från både privat och offentlig sektor till en gemensam diskussion. Arbetsmarknadens parter har naturligtvis en god kännedom om förhållandena på arbetsmarknaden och bör vara en del av alla diskussioner och samverkan för att hitta lösningar på de problem som uppstår till följd av den tekniska utvecklingen.

Vilken kunskap är de yrkesverksamma i behov av?

TCO tillstyrker kommissionens förslag att Arbetsförmedlingen, med hjälp av myndigheter som Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) och Statistiska Centralbyrån (SCB), bör få i uppdrag att ta fram prognoser över AI:s inverkan på arbetsmarknaden och vilka utbildningsbehov som finns. TCO menar dock att det är rimligt att dessa prognoser tas fram på årlig basis och inte halvårsvis, vilket kommissionen föreslår.

TCO tillstyrker förslaget om att ge Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) i uppdrag att årligen sammanställa forskningsläget om utvecklingen på arbetsmarknaden i relation till utvecklingen inom AI. TCO menar dock att uppdraget till IFAU bör breddas så att det även innefattar konsekvenserna av annan teknisk utveckling såsom fortsatt digitalisering och automatisering. TCO anser även att detta uppdrag ska omfatta en kartläggning av eventuella konsekvenser för män respektive kvinnor samt vilken påverkan detta kan få på exempelvis mäns och kvinnors löneutveckling.

Effektiv omställning för de arbetslösa

TCO avstyrker kommissionens förslag om att alla arbetslösa ska delta i kurser som syftar till att höja deras AI-kunskap. TCO menar att den mycket stora andel av de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen

som har svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden i första hand har behov av andra stöd och insatser, företrädesvis av mer traditionell arbetsmarknadspolitisk karaktär.[2] Det är däremot önskvärt att både Arbetsförmedlingen och omställningsorganisationerna kan erbjuda kurser eller andra stöd för att höja arbetssökandes AI-kunskaper. TCO vill samtidigt påpeka det olämpliga i att regeringen föreslås styra innehållet i det stöd som arbetsmarknadens parters omställningsorganisationer erbjuder.

Arbetslöshetsförsäkringen spelar en mycket viktig roll för omställningen till ett nytt jobb och är en hörnsten i det omställningssystem som parterna har byggt upp genom omställningsorganisationerna och fackförbundens inkomstförsäkringar. TCO anser att ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen är för låg och att den behöver höjas och indexeras för att följa löneutvecklingen på arbetsmarknaden. Tjänstemännen får idag en allt mindre del av sin lön i arbetslöshetsersättning ifall de blir arbetslösa. Tjänstemännen riskerar att få betala en större och ökande del av sin egen omställning vid arbetslöshet via arbetsmarknadens parters omställningsavtal eller fackförbundens inkomstförsäkringar. Vid stora och snabba förändringar på arbetsmarknaden riskerar det att snabbt öka kostnaderna för omställningsorganisationerna och fackförbunden.

TCO anser att det är viktigt att staten tar ett större ansvar för arbetsmarknadens omställningsförmåga genom bland annat en mer generös arbetslöshetsförsäkring. Det menar TCO kommer att stärka arbetslöshetsförsäkringens legitimitet och öka incitamenten för fler att ansluta sig till försäkringen. Fördelarna med en bättre arbetslöshetsförsäkring är inte bara att tjänstemännen och arbetstagare med inkomster över arbetslöshetsförsäkringens inkomsttak får en tryggare omställning. Det förbättrar även matchningen genom att arbetstagare tar rätt jobb som motsvarar hans eller hennes utbildning och erfarenhet snarare än första bästa jobb; ökar rörligheten på arbetsmarknaden genom att det ökar enskildas riskbenägenhet; samt ger ett större arbetskraftsutbud genom att fler blir kvar i arbetskraften och söker arbete.

Innovation, entreprenörskap och riskkapital

Upphovsrätten och vägen framåt

TCO delar AI-kommissionens slutsats att det finns en rad skäl för att utveckla språkmodeller på svenska.

---

[2] Läs mer om Arbetsförmedlingens definition av inskrivna arbetslösa med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden i exempelvis Arbetsförmedlingen, (2024) *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2024 - Utvecklingen på arbetsmarknaden 2024–2026*.

Ett sådant utvecklingsarbete innebär dock vissa rättsliga utmaningar. Svensk upphovsrättslagstiftning medger möjligen vissa inskränkningar i upphovsrätten när det gäller text- och datautvinning för forskningsändamål, som skulle kunna bli tillämpliga i utvecklandet av svenska språkmodeller. Möjligheten till text- och datautvinning för kommersiella ändamål är dock kraftigt begränsad. Om upphovsmannen meddelat förbehåll saknas möjlighet att använda verket för text- och datautvinningsändamål. En förutsättning för att kunna utveckla den typ av språkmodell som AI-kommissionen föreslår är därmed att upphovsmännen får skälig ersättning.

Förutom de aktörer som nämns i förslagen ovan vill TCO även poängtera vikten av att inkludera också arbetstagarorganisationer i arbetet med rättighetsfrågorna.

Område 3: Värna enskildas tillit och förtroende

TCO instämmer till fullo i utredningens beskrivning av vikten av att den enskilde kan förstå hur ett beslut har fattats och vikten av att värna enskildas tillit och förtroende. AI-system för myndighetsutövning och offentligt beslutsfattande måste designas med utgångspunkt från en människa-i-kontroll-princip. Ur ett demokratiskt perspektiv är det avgörande att medborgare kan följa och förstå myndighetsbeslut och ytterst kunna få sin sak prövad av en mänsklig handläggare.

På samma sätt är det av yttersta vikt att det aldrig uppstår några otydligheter kring vem som är ansvarig när en AI-algoritm eller ett system orsakar skada eller fattar felaktiga beslut. Även AI-system som på något sätt berör arbetstagare måste designas och implementeras med utgångspunkt i en människa-i-kontroll-princip. Ansvar för rekommendationer och/eller beslut som produceras av ett AI-system ska alltid bäras av en fysisk person. Samma fysiska person ska vara bemyndigad att ändra eller överpröva rekommendationer och/eller beslut som fattas av ett AI-system.

Område 4: Stimulera användningen av AI genom långsiktig styrning och möjliggörande regelverk

TCO har inga invändningar mot förslaget om en översyn av regelverk som styr offentlig verksamhet i syfte att anpassa dem till en digital transformation i sig, men vill återigen poängtera att en sådan anpassning aldrig får ske på bekostnad av mänskliga fri- och rättigheter.

Kapitel 4 Ledarskap och styrning

Sverige bör vara aktivt och driva prioriterade frågor

TCO tillstyrker AI-kommissionens förslag för att åtgärda Sveriges underrepresentation i EU:s institutioner, samt förslaget att säkerställa ett aktivt deltagande i AI-frågor inom EU-samarbetet.

TCO förespråkar ändamålsenliga och förutsägbara regler och att administrativa bördor minskas där det är möjligt och lämpligt. En minskad regelbörda kan vara positivt ur ett arbetstagarperspektiv då det kan bidra till en bättre arbetsmiljö. Regelförenkling får dock aldrig leda till att ambitions- och skyddsnivåer sänks eller att man skapar olika regler för olika arbetstagare, beroende på till exempel arbetsplatsens storlek. Ökad konkurrenskraft och regelförenkling får heller inte ske på bekostnad av demokratiska processer, arbetstagares rättigheter eller sociala frågor.

Det är viktigt att arbetsmarknadens parter på alla nivåer involveras för att bidra till att säkerställa en välfungerande framtid i IT- och AI-miljö kopplat till konkurrensförutsättningarna. Säker AI ska också ses som en konkurrensfördel.

Angående AI-kommissionens förslag att inrätta ”öppna och transparenta strukturer för samråd med näringsliv, akademi…” vill TCO framhålla vikten av att inkludera också arbetstagarorganisationerna i detta arbete. Att involvera arbetstagarorganisationerna också i det övergripande arbetet bidrar till att skapa en acceptans för nya tekniska lösningar, samtidigt som det kan bidra till att säkerheten höjs. Det är viktigt att regeringen tar del av den kunskap om AI och arbetsmarknaden som arbetsmarknadsparterna besitter och att regeringen möter upp de behov som finns, inte minst vad gäller insatser för att främja den kompetensutveckling som behövs och som kommer att behövas för att möjliggöra att svenska företag och organisationer kan nå framgångsrik implementering av AI.

Mycket att vinna på nordiskt samarbete

TCO tillstyrker förslaget att arbeta för ett mer samordnat nordiskt agerande i internationella förhandlingar om AI-reglering, inte minst i EU.

Therese Svanström	Joakim Lindström
Ordförande	Utredare

Håkan Gustavsson
Utredare

Magnus Lundberg
Jurist